

УДК 330.341

DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2019-6-5>**Чернова О.В.***кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародної економіки
Університету державної фіскальної служби України***Шараєнко О.А.***магістрант Навчально-наукового інституту
економіки, оподаткування та митної справи
Університету державної фіскальної служби України***Chernova Olha***Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor,
Associate Professor of the
Department of International Economics
University of State Fiscal Service of Ukraine***Sharaienko Olha***Master of Educational and Scientific Institute of
Economics, Taxation and Customs Affairs
University of State Fiscal Service of Ukraine*

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ІННОВАЦІЙНИХ КЛАСТЕРІВ У СВІТОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ

PROBLEMS OF FUNCTIONING OF INTERNATIONAL INNOVATION CLUSTERS IN WORLD ECONOMY

АНОТАЦІЯ

Розвиток інформаційних технологій та інформаційного простору, конкурентоспроможності країн, світового господарства загалом стимулюється міжнародними інноваційними кластерами. У статті визначено основні проблеми функціонування міжнародних інноваційних кластерів як у регіональних масштабах (на прикладі Європейського Союзу), так і на прикладі окремих країн. Розглянуто основні методи вирішення проблем, які виникають у країн та організацій, що беруть участь у функціонуванні МІК. Проаналізовано основні аспекти діяльності об'єднань, що координують роботу МІК. Досліджено їх минулий досвід, висвітлено перспективи їх подальшого функціонування. Виявлено виклики, що постають перед учасниками кластерів. Означено основні принципи, якими користуються компанії Європейського Союзу під час створення прогнозів діяльності кластерів, підвищення ефективності функціонування та розроблення нових стратегій.

Ключові слова: кластери, інноваційні кластери, міжнародні інноваційні кластери, світова економіка, проблеми кластерів.

АННОТАЦИЯ

Развитие информационных технологий и информационного пространства, конкурентоспособности стран, мирового хозяйства в целом стимулируется международными инновационными кластерами. В статье определены основные проблемы функционирования международных инновационных кластеров как в региональных масштабах (на примере Европейского Союза), так и на примере отдельных стран. Рассмотрены основные методы решения проблем, которые возникают у стран и организаций, участвующих в функционировании МИК. Проанализированы основные аспекты деятельности объединений, координирующих работу МИК. Исследован их прошлый опыт, освещены перспективы их дальнейшего функционирования. Определены вызовы, возникающие перед участниками кластеров. Раскрыты основные принципы, которыми пользуются компании Европейского Союза при создании прогнозов деятельности кластеров, повышении эффективности функционирования и разработке новых стратегий.

Ключевые слова: кластеры, инновационные кластеры, международные инновационные кластеры, мировая экономика, проблемы кластеров.

ANNOTATION

The development of information technologies and information space, the competitiveness of countries, the world economy as a whole is stimulated and promoted through international innovation clusters. The article analyzes the European Union's study of The Cluster Observatory on the direction of cluster activities in the EU as a whole. The paper deals with the main problems that arise in the functioning of international innovation clusters both on a regional scale (on the example of the European Union) and on the example of individual countries (on the example of Ukraine – a developing country and is in a transitional stage of its development in the so change in the political arena since 2019). The mechanism of functioning of the program-target bases for ensuring the implementation of cluster strategies on the example of a developing country and a region where the highly developed countries are located is analyzed. The basic elements of the European Union's strategy for smart specialization are considered. The basic problems of communications that arise in the functioning of MICs, namely in the sphere of business, the state, scientists and actually the participants of clusters are investigated. The problem of financial support for MIC activities was evaluated. The main problems that countries and organizations involved in the functioning of the MICs that have been formed by the European Commission have been examined to avoid such situations in the future, to warn people, companies and to make them more effective. The main activities of associations coordinating MIC activities are analyzed. Their past experience and plans for the future, namely the results of conferences, which bring together representatives of business, government and research institutions for theoretical discussions and practical applications of the lessons learned on theoretical days. The challenges posed by the cluster participants, based on research by the Indian Institute of Management, have been identified. The basic principles used by European Union companies in creating projections, improving functioning and developing new strategies are examined.

Key words: clusters, innovation clusters, international innovation clusters, world economy, clusters' problems.

Постановка проблеми. У сучасних реаліях розвиток інформаційних технологій та інформаційного простору загалом є рушійним фактором прискорення економічного зростання країни та регіону, піднесення громадянського суспільства, підвищення рівня конкурентоспроможності національних економік, суспільно-політичної та економічної інтеграції країн. Усі вищезазначені процеси відбуваються в умовах пріоритетності переходу до формування нової економіки, яка базується на знаннях та цінностях інформаційного суспільства.

Беручи до уваги останні результати досліджень Всесвітнього економічного форуму, визначаємо, що конкурентоспроможними виявляються ті країни, в яких приділяється значна увага формуванню інноваційної моделі розвитку економіки. Досвід країн світу засвідчує, що важливе місце в інноваційній економіці посідають інноваційні кластери.

Отже, створення й функціонування інноваційних кластерів, зокрема міжнародних, є об'єктивною необхідністю сьогодення, оскільки міжнародні інноваційні кластери (далі – МІК) не лише стимулюють інноваційний розвиток, але й допомагають створити та підтримувати корпоративну культуру, яка базується на основі різних національностей та підходів, що дає змогу учасникам розвиватись різносторонньо не лише у сфері бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним дослідженням, аналізу та оцінюванню інноваційних кластерів, зокрема міжнародних, присвячено праці вітчизняних та закордонних учених, таких як С.В. Князь, А.О. Мазур, С.А. Циганов, Н.М. Процун, С.О. Біла, Т.В. Швед, К. Бергіст, К. Фінк, Дж. Раффо, К. Саубленс, Дж. Бонас. Засновником наукових досліджень в цій галузі є видатний економіст М. Портер, роботи якого часто кладуться в основу сучасних досліджень.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. З огляду на невідворотність переходу нашої країни до економіки знань, її інтегрування у світову інноваційну систему подальше вивчення означених питань є необхідністю. Для успішного включення України до міжнародних інноваційних кластерів необхідно дослідити світовий досвід їх функціонування у світовій економіці, виокремити проблеми, які супроводжують їх діяльність, проаналізувати перспективи майбутньої участі країни в МІК.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є комплексний аналіз функціонування міжнародних інноваційних кластерів, виокремлення основних проблем, що перешкоджають їх діяльності, та обґрунтування напрямів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Протягом останніх кількох десятиліть ЄС змістив політичну спрямованість на інновації, економіку знань та стійку конкурентоспроможність. Стратегії на основі кластерів стали цен-

тральним місцем у галузевій та регіональній науковій політиці ЄС.

Дослідження, проведене The Cluster Observatory (у ЄС), показує, що кластерні організації зосереджують свою увагу на формуванні ідентичності, стратегії та бренду для кластеру, а також посиленні інновацій через співпрацю в рамках інноваційних прогалів та спільних проєктів НДДКР. Менша увага приділяється розвитку бізнесу серед фірм-членів (стимулювання експорту, комерційне співробітництво та спільні закупівлі). Таким чином, кластери зайняли позицію важливого механізму в рамках програми інновацій для Європейського Союзу.

Задля кращого розуміння проблем функціонування МІК спочатку варто проаналізувати законодавчу базу, яка регламентує це питання. Так, наприклад, в Україні відсутнє достатнє нормативне забезпечення щодо створення, розвитку та функціонування кластерів. Жодна стаття Господарського кодексу не регламентує такий різновид об'єднання підприємств, як кластери, із зазначенням відповідних критеріїв здійснення ними господарської діяльності [1].

За умови функціонування міжнародних інноваційних кластерів у різних регіонах та країнах недостатньо розроблена програмно-цільова база забезпечення виконання кластерних стратегій. Найвні світові приклади програм здебільшого орієнтовані на окремі галузі національного господарства, а не на виробництво високотехнологічної продукції, тому не можуть бути застосовані. В Україні прикладами таких державних програм є Концепція Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 р. [2], Концепція Державної цільової програми розвитку земельних відносин в Україні на період до 2020 р. [3], Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 р. [4]. За цими програмами працюють не тільки учасники-резиденти, але й нерезиденти. Проте варто зазначити, що ці стратегії не мають свого застосування в інноваційній сфері.

Український досвід у цій сфері не можна назвати тривалим та успішним, оскільки у Європейському Союзі такий механізм роботи почав розроблятися ще у 2012 р., коли було створено Стратегії розумної спеціалізації (Smart Specialisation Strategies (S3)), що належать до регіональних стратегій, які «генерують унікальні активи та можливості, засновані на відмінних промислових структурах та базі знань у регіоні» [5].

Ця концепція є тісно пов'язаною із закликом ЄС до уваги до стратегій «розумного зростання», які ґрунтуються на знаннях та інноваціях і вбудовані в регіони. Комісія визначає стратегії розумної спеціалізації навколо п'яти основних елементів, які розкриті на рис. 1.

Отже, не можна стверджувати, що проблеми МІК є всеохоплюючими для всіх кластерів одразу. Аналіз наявного досвіду діяльності низки таких утворень доводить, що різні кластери потребують різного підходу до функціонування.

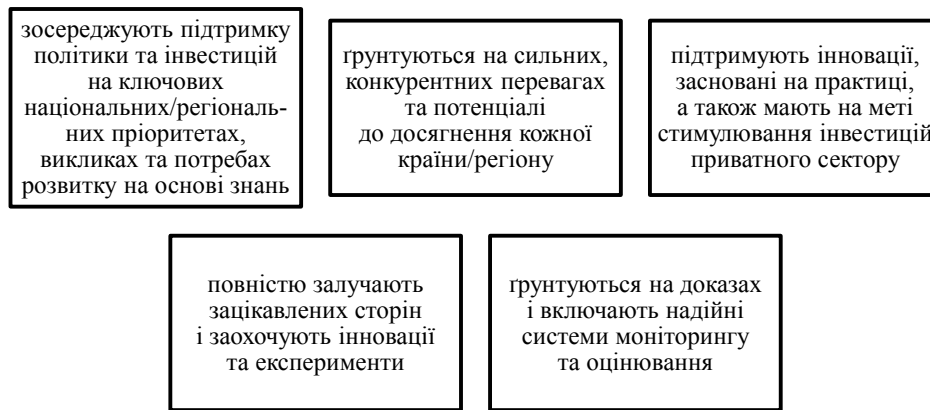

Рис. 1. Основні елементи стратегії розумної спеціалізації Європейського Союзу

Джерело: розроблено авторами на основі джерела [6]

Важливим аспектом функціонування МІК є комунікації між учасниками кластеру, а також з державним сектором, бізнесом та науковцями. Неналагоджені зв'язки прослідковуються у державно-приватному секторі у галузі розроблення, апробації та впровадження в діяльність суб'єктів господарювання інновацій, що створює перешкоди імплементації нових технологій на вітчизняних та закордонних підприємствах. Сьогодні існує досить широке коло інституцій, діяльність яких спрямована на сприяння здійсненню трансферного обміну інноваціями, зокрема Український центр інновацій та патентно-інформаційних послуг, Європейська мережа інноваційних релейцентрів (IRC-network), Національний інформаційний центр із співробітництва з ЄС у сфері науки і технологій, Українська мережа трансферу технологій (UTTN), Громадська мережа трансферу ідей в технології (Мережа ТІТ, або Web ТІТ) [7].

Ще однією проблемою, що гальмує діяльність кластерів, є корупція, яка особливо притаманна Україні та країнам СНД, які поволі намагаються викоринювати цю проблему зі своїх держав. Найчастіше корупція проявляється у галузях державного кредитування та проведення тендерів, що зумовлює розвиток схем відмивання коштів, як наслідок, неповне або несвоєчасне виконання державних інвестиційно-інноваційних програм.

Також не всі регіони є інвестиційно привабливими, що зумовлено несприятливими економічними, соціальними, політичними, правовими та екологічними чинниками, які впливають на рішення потенційних інвесторів. Так, наприклад, Україна з 2014 р. й частково досі не є найпривабливішим місцем для інвестицій у зв'язку з проведенням військових бойових дій на сході та південному заході країни.

Сьогодні меншого впливу на діяльність МІК має проблема незацікавленості малих та середніх господарюючих суб'єктів в об'єднанні для здійснення інноваційної діяльності, оскільки з розвитком високих технологій та всевітньої

мережі Інтернет навіть фізичні особи проявляють інтерес до співпраці через аутсорсинг.

Проте відкритим питанням є фінансування кластерних об'єднань. Крім того, в умовах нестабільного валютного курсу кредитні кошти є досить дорогими. Так, в Україні курс гривні до долара протягом 2019 р. коливався у межах 27–29 грн./дол., а 24 вересня досяг найнижчої позначки у 24,15 грн./дол. Отже, сміливо можна стверджувати, що прибутки українських учасників різних МІК зменшилися, що було підтверджено валютними показниками [8].

Діяльність міжнародних інноваційних кластерів приносить багато користі суспільству загалом та існує багато переваг від їх функціонування, але є також приклади, коли програми кластерів мали дуже незначний вплив, витрачали державні ресурси та приносили користь лише невеликій групі компаній та науково-дослідних установ. У зв'язку з цим на основі вивчення світового досвіду Європейська Комісія визначила низку найбільш поширених помилок, які були допущені під час формування та функціонування кластерів, аби застерегти потенційних учасників МІК та привести до більш ефективного функціонування МІК.

1) Не варто вибирати слабкі кластери та фінансувати лише платформи для співпраці, адже це має незначний вплив, оскільки у таких форм об'єднань досить мало основних фондів та можливостей для мобілізації. Незважаючи на те, що кошти на проєкт часто скромні, загалом це є значущою витратою державних ресурсів з незначною користю.

2) Ризиковано інвестувати до нових кластерів, що базуються на попиті на світовому ринку/сприйнятих інтересах ЄС/сприйнятих інтересах національних рівнів, а не на основі місцевих активів, адже це витрачає ресурси, інвестуючи їх до інноваційних кластерів, та має низьку ймовірність домогтися успіху у таких часто висококонкурентних галузях. Такі кроки також підривають зростання нових кластерів, працюючи проти консолідації.

3) Відсутність вкладів до систематичного вивчення ринкових можливостей для нових клас-

терів з огляду на конкретний портфель кластерів та умови ділового середовища в регіоні, адже програми кластерів часто або занадто консервативні, тобто фінансують лише наявні сильні кластери, або приймають неправильні ризики, тобто підтримують зусилля щодо створення кластерів, де немає основної конкурентоспроможності чи доказів успіху на ринку. Підприємці, які досліджують реальні ринкові можливості в районах, де є такий потенціал, створюють позитивні зовнішні знання для інших інвесторів. Регіони втрачають багато можливостей та фінансування, якщо вони не надають стимулів для вжиття таких дослідницьких заходів.

4) Не варто продовжувати фінансувати слабкі або нові кластери, незважаючи на відсутність результатів. Коли державне фінансування зберігається навіть тоді, коли показники ефективності, пов'язані з реальним успіхом у галузі, не дотримані, це створює нецілеспрямоване та нерациональне витрачання коштів та спотворює конкуренцію.

5) Не варто зміщувати пріоритети діяльності кластерних організацій шляхом фінансування спільних дій в галузях, вибраних урядом; кластерні організації, зокрема учасники приватного сектору, найкраще орієнтуються в тому, які саме дії є важливими для підвищення конкурентоспроможності кластеру. Якщо уряд у рамках кластерних зусиль вибере конкретні заходи для підтримки, він може легко змістити порядок денний дій кластерних організацій. Потім вони роблять те, за що отримують державні гроші, а не те, на що краще та ефективніше використати ці кошти.

Висвітленням, розглядом та вирішенням проблемних питань, що виникають перед міжнародними інноваційними кластерами, займається TCI Network, що є лідируючою всесвітньою організацією, що займається великою експертизою у таких галузях, як конкурентоспроможність, кластери та інновації, тобто повністю охоплюється діяльність міжнародних інноваційних кластерів. Щороку засновники організують конференції за участю державних секторів, бізнесу та науково-дослідних організацій задля вирішення проблем, що існують у світовій економіці, зокрема тих, що стосуються МІК.

Ще у 2016 р. на щорічній 19-й конференції червоною ниткою пройшли проблеми інноваційних кластерів. Найбільш чітко бачення цих проблем, на нашу думку, продемонстрував М. Гулаті, що є експертом Індійського інституту менеджменту. Він наголосив на тому, що кластери, зокрема для Індії, є центральною концептуальною підтримкою економіки. Серед основних проблем функціонування кластерів він окреслив такі виклики:

– швидка й постійна механізація та роботизація, водночас покращення продукції та скорочення робочих місць, але ця позитивна тенденція тягне за собою негативну, таку як скорочення робочих місць (міжнародні інноваційні кластери

теж відповідають перед світовим суспільством, оскільки безробіття та бідність не будуть показниками інноваційного розвинутого життя);

– діджиталізація, що включає також електронну комерцію, яка свідчить про 40-відсоткове проникнення Інтернету до повсякденного життя людей (так, 40 мільйонів людей є працевлаштованими у цій сфері, а прогноз на 2020 р. становить 100 млрд. валового бізнесу, або 11,8% від загального світового);

– відсутність доступу до відновлювальних (альтернативних) джерел енергії (на думку М. Гулаті, саме прогресивні організації, підприємства, зокрема інноваційні кластери, повинні брати відповідальність на себе за майбутнє нащадків) [9].

Також серед малих та середніх підприємств існує проблема неорганізованості пенсій та життєвого страхування для працівників, але на рівні міжнародних інноваційних кластерів ця проблема неактуальна, оскільки вони разом з міжнародними компаніями та великими підприємствами забезпечують цими благами.

Очевидно, що в діяльності міжнародних інноваційних кластерів існує багато суперечностей і проблем, оскільки це явище відносно нове й перебуває у сфері інновацій, від якої прагнуть найкращих результатів, тому перед тим, як створювати прогнози діяльності, покращувати функціонування, розробляти нові стратегії, необхідно звернути увагу на такі моменти:

– усі кластери різні, не існує уніфікованої кластерної політики для всіх кластерів;

– вплив держав, у яких функціонують або зареєстровані МІК, повинен бути обмежений до рівня спрощення й полегшення діяльності МІК, але в жодному разі не повинен керувати їх діяльністю безпосередньо;

– зі світового досвіду зрозуміло, що державне фінансування є критичним для початкової стадії формування МІК;

– відсутні передбачені та розроблені правила та заходи в разі поразки у формуванні кластеру;

– кластери можуть зазнавати поразок з різних причин, але здебільшого проблема полягає у стратегії управління кластером [10].

Врахування Україною світового досвіду наявних недоліків та переваг, всіх загроз та викликів щодо діяльності МІК дасть змогу як успішно інтегруватися до наявних МІК, так і створювати нові міжнародні інноваційні кластери, які б працювали на національні інтереси нашої країни.

Висновки. Функціонування міжнародних інноваційних кластерів є відносно новою галуззю у кооперуванні людських вмінь, тому існують проблеми. Така ситуація є цілком природною, адже існують такі проблеми, як, наприклад, регулювання законодавчої бази, влаштування відносин між бізнесом, державою та науковцями, корупція. Також існує безліч факторів, що впливають на цей процес, однак частково перебуває поза межами людського контролю, тобто є немінучими, зокрема розширення масштабів

діяльності людей, тобто вихід за національні кордони, діджиталізація, роботизація, механізація та неможливість мати необмежений доступ до відновлювальних джерел енергії, оскільки це пов'язано з масштабними фінансовими витратами. Ключовим завданням людства сьогодні є об'єднання всіх можливих зусиль для покращення життя для наступних поколінь з використанням вже набутого досвіду. Одним із головних засобів досягнення цієї мети може стати створення та поширення нових міжнародних інноваційних комплексів на теренах світу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV зі змінами та доповненнями (3 розділ) // Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/436-15> (дата звернення: 13.08.2019).
2. Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 року : Розпорядження від 17 липня 2013 р. № 603-р // Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/603-2013-%D1%80> (дата звернення: 01.09.2019).
3. Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку земельних відносин в Україні на період до 2020 року : Розпорядження від 17 червня 2009 р. № 743-р // Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/743-2009-%D1%80> (дата звернення: 21.08.2019).
4. Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року : Постанова від 19 вересня 2007 р. № 1158 // Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1158-2007-%EF> (дата звернення: 26.08.2019).
5. Князь С.В. Формування і використання трансферного потенціалу інноваційного розвитку підприємства : автореф. дис. ... докт. екон. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)». Львів, 2013. 54 с.
6. Циганов С.А., Процун Н.М. Інновації як об'єкт впливу міжнародного фінансового капіталу в умовах циклічних змін економіки. *Фінанси України*. 2014. № 10. С. 73–86.
7. Наливайко Н.Я., Коломієць О.Г. Перспективи розвитку IT-кластерів в Україні на основі венчурного інвестування. *Науковий вісник НЛТУ України*. URL: https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2018/28_9/16.pdf (дата звернення: 26.09.2019).
8. Аналітики Morgan Stanley дали новий прогноз курсу долара в Україні на кінець 2019 року / ТСН Україна : офіційний сайт. URL: <https://tsn.ua/ru/groshi/analitiki-morgan-stanley-dali-novyy-prognoz-kursa-dollar-v-ukraine-na-konec-2019-goda-1419876.html> (дата звернення: 15.09.2019).
9. Глобальні зміни: виклики інноваційних кластерів : звіт 19-ї Міжнародної конференції / TCI Network : офіційний сайт.

URL: <http://www.tci2016.org/uploads/documents/20161220-TCI-rep-def.pdf> (дата звернення: 06.09.2019).

10. Звіт Європейської кластерної панорами. 2016. 69 с. // Офіційний сайт Європейської кластерної обсерваторії. URL: https://www.clustercollaboration.eu/sites/default/files/news_attachment/2016-12-01-cluster-panorama-2016.pdf (дата звернення: 01.10.2019).

REFERENCES:

1. The official web-site of the Verkhovna Rada of Ukraine. Commercial Code of Ukraine dated 16.01.2003 № 436-IV with amendments and supplements (3 section). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/436-15> (accessed: 08.13.2019).
2. Official web-site of the Cabinet of Ministers of Ukraine. Ordinance "On Approval of the Concept of the National Targeted Economic Program for the Development of Industry for the Period up to 2020" of 17.07.2013 No. 603-p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/603-2013-%D1%80> (accessed: 09.01.2019).
3. Official web-site of the Cabinet of Ministers of Ukraine. Order "On approval of the Concept of the State Target Program for Development of Land Relations in Ukraine for the Period up to 2020" of 17.06.2009 № 743-p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/743-2009-%D1%80> (accessed: 08.21.2019).
4. Official web-site of the Cabinet of Ministers of Ukraine. Resolution "On approval of the State Target Program for the Development of the Ukrainian Village for the Period up to 2015" of 19.09.2007 № 1158. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1158-2007-%EF> (accessed: 08.26.2019).
5. Knyaz S.V. Formation and use of transfer potential of innovative development of the enterprise: Author's abstract. diss. econom. sciences : special. 08.00.04 "Economics and Management of Enterprises (by type of economic activity)". Lviv, 2013. 54 p.
6. Tsiganov S.A. Innovations as an object of influence of international financial capital in the conditions of cyclical changes of economy / S.A. Tsiganov, N.M. Protsun // Finance of Ukraine. 2014. № 10. P. 73–86.
7. Official web-site of the Scientific Bulletin of NLTU of Ukraine. Nalyvayko N.Y., Kolomiets O.G. Prospects for development of IT clusters in Ukraine based on venture investment. URL: https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2018/28_9/16.pdf (accessed: 09.26.2019).
8. Official web-site of TSN Ukraine. Morgan Stanley analysts have issued a new forecast for the dollar in Ukraine at the end of 2019. URL: <https://tsn.ua/en/groshi/analitiki-morgan-stanley-dali-novyy-prognoz-kursa-dollar-v-ukraine-na-konec-2019-year-1419876.html> (accessed: 09.15.2019).
9. TCI Network Official web-site. Report of the 19th International Conference on Global Change: Challenges of Innovative Clusters. URL: <http://www.tci2016.org/uploads/documents/20161220-TCI-rep-def.pdf> (accessed: 09.06.2019).
10. European Cluster Panorama 2016. Report. European Cluster Observatory. 2016. 69 p. URL: https://www.clustercollaboration.eu/sites/default/files/news_attachment/2016-12-01-cluster-panorama-2016.pdf (accessed: 10.01.2019).